

Пад знакам славутага першадрукара

Звыш сарака год у сталіцы Вялікабрытаніі дзейнічае Беларуская бібліятэка і Музей імя Францішка Скарыны

Спачатку — пра сутнасць новай рубрыкі. У мінулым нумары “Голасу Радзімы” гаварылася пра перспектывы адкрыцця цэнтраў беларускай культуры ў замежжы. Ужо дзейнічаюць такія асяродкі ў Варшаве, нават у Буэнас-Айрэсе — там на грамадскіх пачатках Культурны цэнтр імя Кастуся Каліноўскага стварыў аргенцінец Эдуарда Пеннісі і яго аднадумцы, Цэнтр інфармацыі запрацуе сёлета ў Кішынёве... На гэта, вядома ж, патрэбны і сродкі, і каб былі людзі-энтузіясты, неабходна і навукова-метадычная дапамога. Неаднаразова выказвалася думка, што тут найлепш спалучаць дзяржаўныя і грамадскія намаганні. Прычым абавязкова выкарыстоўваць і тыя ўстановы і аб’яднанні, якія ўжо існуюць і напрацавалі багаты вопыт у пашырэнні беларускай культуры ў свеце. Таму пад новай рубрыкай “Культурныя асяродкі” рэдакцыя прапануе выказацца на гэты конт усім, хто мае адпаведныя прапановы і меркаванні.

Што ж датычыцца дапамогі, то — нічыя не будзе лішняй. А на апошнім пасяджэнні Кансультатыўнага савета кіраўнікоў грамадскіх арганізацый суайчыннікаў, якія пражываюць за мяжой (Віцебск, ліпень 2011 года), гаварылася: найбольш прафесійна і паспяхова яе зможа аказваць Інстытут культуры Беларусі. Гэта лагічна, бо і Кансультатыўны савет працуе пры Міністэрстве культуры Беларусі, і згаданы інстытут знаходзіцца ў падпарадкаванні міністэрства.

А цяпер наблізімся да лонданскай “Скарынаўкі”, як часта называюць бібліятэку. І адразу высветлім: чаму тамтэйшы музей мае назву Францішка (а не Францыска) Скарыны? Сам першадрукар, дарэчы, называў сябе і так, і гэтак: у знойдзеных крыніцах каля трыццаці разоў — Францыскам і прыкладна ў разоў дзесяць радзей — Францішкам. Таму звычайна аддаецца перавага варыянту: Францыск. Але магчымы і другі, які пры рэгістрацыі ўстановы ў 1971 годзе і выбралі нашы суайчыннікі ў Вялікабрытаніі. Першы раз я пабываў у “Скарынаўцы” ўвосень 1982 года, калі, працуючы ў [Інстытуце літаратуры імя Янкі Купалы АН БССР](#), атрымаў двухмесячную стыпендыю ЮНЕСКА на пошукі невядомых архіўных матэрыялаў у Лондане і Оксфардзе. Тады прама з аэрапорта найперш трапіў у “беларускую вёску”, якая складаецца з царквы і чатырох

двухпавярховых дамоў, выкупленых пасля вайны айцамі марыянамі. Знаходзіцца ж яна на Холдэн роуд (Залатой вулчцы) у прыгарадзе Лондана Фінчлі — гэта ўсяго метраў сто ад станцыі Паўночнай лініі метро. У адным з будынкаў “вёскі” восем пакояў займаюць музей і бібліятэка, туды часта наведваюцца вучоныя і турысты з Заходняй Еўропы і Амерыкі. Айцец Аляксандр Надсан, кіраўнік грамадскага асяродка, які існуе пераважна на ахвяраванні, ахвотна паказаў мне тады рукапісы Купалы і Коласа, матэрыялы пра Скарыну і іншых дзеячаў беларускай культуры, якія сведчаць пра іх сувязі з культурай англійскай. Пра ўсе знаходкі я падрабязна раскажаў у кнізе “З літаратуразнаўчых вандраванняў” (Мінск, 1987).

У лонданскай “Скарынаўцы” я бываў і пазней — напрыклад, калі забіраў слупкі пояса, ахвяраваны вядомым лонданскім мецэнатам, нашчадкам князёў Мсціслаўскіх і Заслаўскіх Анджэем Цеханавецкім для нашага акадэмічнага Музея старажытнабеларускай культуры. А неяк па лініі Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў дамаўляліся пра сумесныя мерапрыемствы з Англа-беларускім таварыствам. У апошнія гады часцей бачыўся з айцом Аляксандрам, які сістэматычна наведвае Мінск, дапамагаючы праз фонд “Сакавік”, якім кіруе ўнучка Якуба Коласа Марыя Міцкевіч, ахвярам Чарнобыльскай катастрофы.

І яшчэ крыху гісторыі. Лонданская “Скарынаўка” ўзнікла на аснове багатых асабістых збораў вядомых у Еўропе святароў Льва Гарошкі і Часлава Сіповіча. Потым папаўнялася айцом Аляксандрам. Найбольш значныя яго здабыткі — закуплены на аўкцыёне канвалют з пяці кніжак Францыска Скарыны, архіў памерлага ў ЗША кампазітара Мікалая Шчаглова-Куліковіча.

Плённа ў свой час развіваўся кнігаабмен “Скарынаўкі” з Цэнтральнай навуковай бібліятэкай імя Якуба Коласа НАН Беларусі. Пасля смерці вернага памочніка айца Аляксандра музыказнаўцы Гая Пікарды, чый прах пахаваны ў Чырвоным касцёле ў Мінску, дзейнасць лонданскага асяродка ўскладнілася. Бяруць сваё і гады кіраўніка. Спробы знайсці бескарыслівую маладую змену, на жаль, не ўдаліся. У адным з інтэрв’ю айцец Аляксандр нядаўна адкрыта прызнаў: цяпер патрэбна тут паяднанне з якой мінскай структурай. У такой ролі, думаецца мне, можа выступіць раней згаданы Інстытут культуры Беларусі або Міжнародная асацыяцыя беларусістаў, яе нацыянальнае аддзяленне з цэнтрам у Мінску. З заходняга ж боку такім апекуном і гарантам заставалася б Англа-беларускае таварыства на чале з прафесарам Джымам Дынглі, які цяпер узначальвае апякунскі савет бібліятэкі.

Адам Мальдзіс